

Konflikthantering

Att leva i tro är att vägra att alltför snabbt tänka på försoning.

AV ANDERS PILTZ

EN KRISTEN ÄR KALLAD att leva försonad med Gud och sina medmänniskor. En helt annan sak kan det vara att leva i försoning med sig själv och med de omständigheter man aldrig har valt.

Ett liv levs alltid i spänningsfältet mellan oförsonade, ibland oförsonliga krafter. Liv är konflikthantering. Ett ansvarsmedvetet liv är ett ständigt val mellan värden, som inte är entydigt bättre än andra värden. Varje värde står i konflikt med något annat värde, vilket gör varje så kallad värdegrund problematisk: hur förena integritet och transparens, hänsyn och ärlighet, meriter och jämlikhet, hållbarhet och sparsamhet, överseende med ofullkomlighet och respekt för regler? Valet står mellan olika goda ting. Frågorna tillspetsas i de nära relationerna, i den mer intima konflikthanteringen.

Samtidigt: det spänningslösa är dödens kännetecken. Konflikten, krisen, är utvecklingens moder och motor. Vägen framåt går över kriser, vändpunkter, vägskäl, nya vägval. Det är i den kreativa konflikten, den skapande spänningen som friheten kan växa, när man inser att endast ett enda av tusen alternativ kan förverkligas. Ur insikten om denna begränsning och accepterandet av villkoren blir man vuxen. Den medvetna och accepterade frustrationen är detsamma som att erövra okända kontinenter, under offer och ansträngning. Först långt senare kan man uppfatta krisernas nödvändighet eller, i bästa fall, det goda de medfört.¹

På det politiska planet har vi i Västerlandet lärt oss (en dyrbar insikt som nu är i fara att gå förlorad) att spänningen måste upprätthållas mellan olika intressen i samhället, mellan arbetsgivare och arbetstagarer,

BILD: MARIA MANNBERG

mellan den lagstiftande, den dömande och den verkställande makten, mellan politiker och medier, mellan individuell frihet och solidaritet med de behövande, i ett fritt utbyte av idéer och åsikter, i rätten och plikten att avslöja fakta som någon skulle vilja hemligstämpla – allt sådant som hör till ett vitalt debattklimat.

DETTA SPÄNNINGSFÄLT kallas på engelska *checks and balances* och är en nagel i ögat på despoterna, som vill kontrollera spänningsfältet och vägrar att förlora kontrollen. Precis som varje människa fasar för att förlora kontrollen över sitt öde. Självbevarelsesdriften strävar nödvändigt efter lycka, tillfredsställelse, trygghet, frihet från lidande och sjukdom, inflytande över sitt liv, möjlighet att välja livsväg. Men verkligheten garanterar ingenting av detta. Mycket kan erövrats med kamp och möda, men till slut måste vi kapitulera inför sjukdom och död. Det finns inga piller mot ändligheten, existensens *Sein zum Tode*, att livet är dödsvigt.

Och våra villkor är ovisshet och kamp. Liv är risk, vaktjänst, ansvar, omsorg om det bräckliga. I denna osäkerhet och spänning, i ovisheten om den nära och den avlägsna framtiden, ska livet levas, i skärskeden mellan smärta och hopp. Berättelsen om förvisningen ur Edens lustgård är en beskrivning av detta tillstånd. Det ljungande svärdet vaktar vägen till livets träd.²

SÅDAN ÄR SCENEN på vilken frälsningshistoriens drama utspelas. Psaltaren utgår från alla dessa aspekter och formulerar dem i bön. Den bibliska uppen-

barelsen utspelas som drama. Där är rollinnehavarna levande människor, som inte har ett oföränderligt väsen, utan hela tiden ingår i relationer och processer, är på vandring med Gud³ genom oförutsebara, paradoxala etapper, i ett konfliktlandskap. Predikanten och Job sysslar med livet som det är, inte som vi skulle önska att det är, existensen som oviss kamp.

För en kristen gäller evangeliet som vägkarta. Här erkänns konflikterna, komplexiteterna, här ges inga löften om snar problemlösning. Messias motsvarar inte förväntningarna. Jesus utlovar frid, och svärd.⁴ Villkoret för friden är att man accepterar svärdet. Prototypen för den troende, Maria, blir genom sin medverkan i frälsningsverket av fri vilja indragen i ett drama som hon inte kunde förutse. Hon ger sitt ja in blanco, vad framtidens enskilda detaljer angår. I hennes självbeteckning, Herrens tjänarinna, ingår att hon kommer att handla i oreserverat förtroende för uppdragsgivaren. I bebådelsen förutsägs att hon ska bli mor till innehavaren av Davids tron, vars väld aldrig skall ta slut.⁵ Något senare i skeendet förutsäger den gamle Symeon att ett svärd ska gå genom hennes själ.⁶ I fortsättningen måste hon följa sin sons väg utan att förstå den. Den instinktiva moderskärleken vill skydda honom mot allt det motstånd han röner i en fientlig omgivning, så som varje förälder vill skona sitt barn och hoppas att livet ska gå varligt fram med avkomman, som burits med så mycken oro, farhågor och förhoppningar.

Men alltifrån sonens gåtfulla försvinnande i tempel vid tolv års ålder förstår hon att hon måste avstå från att förstå.⁷ Ett svärd går genom henne: mellan ångesten för vad som skulle hända honom och insikten om att hans uppgift var större än hon kunde förstå eller kunde skydda honom mot. En oförsonad

”De stormiga tiderna krävde hans yttersta krafter.”

motsats, utan omedelbara svar eller förklaringar. En utmaning att leva i trons dunkel, och inte i skådandets klarhet.⁸ Att gå vidare i överlåtelse, utan andra garantier än Guds nåd. *Var inte rädd, Maria, du har funnit nåd.*⁹ Samma garanti som Paulus fick, i stället för befrielsen från törntaggen: *Min nåd är allt du behöver.*¹⁰

DEN SOM SKÄNKER FRIDEN är också den som kommer med svärdet: *Jag har inte kommit med fred utan med svärd.* I Uppenbarelseboken¹¹ kommer ur hans mun ett skarpt, tveeggat svärd, som är hans ord.¹²

Påven Gregorius den store (d. 604) plågades av oförenligheten mellan kontemplation och kamp. Han sökte vila men kallades till strid, hade valt en tillvaro som munk, men andra valde honom till påve, utan möjlighet till avskildhet, betraktelse och bön. De stormiga tiderna krävde hans yttersta krafter. I denna dramatik måste hans kontemplation äga rum. År 593, när langobarderna belägrade Rom och han själv måste agera diplomat för att förhandla om vapenstillstånd, höll han en serie predikningar över Jobs bok. Salomos tempel, säger han, byggdes med stenar som hade huggits redan i stenbrottet. Detta är

en bild av livet: för att stenarna ska passa ihop med varandra måste de först tuktas och slipas. Stenbrottet med dess hugg och slag levererar tuktrade stenar till templet.¹³ Denna process motsvarar de lidanden och motgångar som varje liv medför. Guds tuktan, och friktionen människor emellan, gör stenarna möjliga att till slut foga in på rätt plats bland de andra.¹⁴

*Varje sten är tuktrad, slagen,
slipad för att passa rätt,
fogas så av mästarhanden
på den plats som han berett,
att de alla i Guds tempel
blir förenade till ett.*¹⁵

Detta är inkarnationens innebörd: inte att upphäva spänningarna och att göra denna jord till ett paradiset, utan att överbrygga avståndet mellan himmel och jord, i en kreativ spänning mellan kamp och kontemplation, mellan långfredag och påskmorgon, förenade i det genomborrade Lammets på Guds högra sida. Tills vidare uteblir svaren och lösningarna. Påskens mysterium är tills vidare svaret. Svärdet går genom min själ i gränssituationerna, lidandet, tillfälligheterna, dårskaperna, i alla de situationer där jag förlorar kontrollen över mitt liv, där jag som Augustinus känner mig förlorad i ”oigenkännlighetens land”, där han hörde en röst i fjärran: *”Jag Är Den Jag Är. Jag är de växandes bröd. Väx och ät mig. Du skall inte förvandla mig till dig, som med kroppslig föda, utan du skall förvandlas till mig.”*¹⁶

Oigenkännlighetens land är känslan av att vara splittrad i sig själv, att leva i en fragmenterad verklighet, där skärvorna ibland speglar något som är helt men är just skärvor. Man erfar hur långt borta man är från Gud, men också hur långt från sig själv och

sitt sanna jag, i en stark längtan efter helhet, efter hemhörighet, längtan efter hemlandet. En oförsonad längtan, som inte ska dövas, döljas, slätas över eller dämpas med konstlade medel och distraktioner. Den är törsten som Psaltaren talar om.¹⁷

DET ÄR DESSA oförsonade motsatser som formar mig: svårigheter, sår, motgångar och motsägelser. Den troende accepterar denna formande process, att lerkärlet formas under krukmakarens händer.¹⁸ Tron upphäver inte motsägelserna i världen och i mig själv, är inte ett lugnande medel, utan lika mycket en helig oro. Tron är att ta på sig den splittningen, det oförenligt fragmenterade, och att göra det i hopp. Som Karl Rahner säger, när han utlägger kyndelsmässans evangelium, får vi inte alltför snabbt söka utjämna, släta över, spackla över sprickan som går genom existensen, utan tåligt och med hopp uthärda förändringar, det oberäkneliga, det motsägelsefulla och det överskådliga, och i tro vänta på Gud, som ensam har försoningen i beredskap.¹⁹

TRO ÄR ATT ACCEPTERA svärdet som går genom mitt liv, på samma villkor som alla andra, dock under löftets stjärna: *var inte rädd*. Tro är att acceptera svärdet, allt detta som inte låter sig integreras i de ramar vi gjort upp eller skulle föredra, det som överväldigar oss och ligger bortom all kontroll, det som aldrig hade kunnat förutses eller planeras eller placeras i något system. Tro är att acceptera motgångar, besvikelser, avtynandet av kroppens och själens krafter, åldrandets ristningar i ansiktet, minnet av begångna misstag, förödmjukelser, skuld som inte vill lämna

minnet, misslyckandena att leva med sig själv och med de andra.

Att acceptera detta bortdöende i tro är att förena sin egen död med Kristi död. När vi firar eukaristi förkunnar vi hans död, till dess han kommer.²⁰ Att leva med i eukaristin är att ta del i Kristi död i kultens form och innesluta allt som varit och ännu ska ske i hans död och uppståndelse. Tro är att som han överlämna sin ande i Guds hand, detta som nattbönen, completoriet, är en inövning i.

Den som vill gå i Jesu spår måste uthärda motsägelser, inre och yttre. Jesus är motsägelens tecken också för mig, när han kräver en större lydnad än jag är beredd att ge honom. Han är motsagd i de större sammanhangen, där han står okänd men ändå närvarande. Han är Ordet i begynnelsen. Detta Ord måste alla förhålla sig till, besvara, om så bara genom att motsäga det.

Försoningen och friden finns inte på något enklare eller lättare eller snabbare sätt än i korset, skärningspunkten för världens oförsoning och motsägelser.

ANDERS PILTZ är präst i dominikanorden och professor emeritus i latin vid Lunds universitet.

1 Heb 12:11.
2 1 Mos 3:22–24.
3 1 Mos 6:9.
4 Matt 10:34,
Joh 14:27, 16:33.
5 Luk 1:32–33.
6 Luk 2:35.
7 Luk 2:50.
8 2 Kor 5:7.
9 Luk 1:30.

10 2 Kor 12:9.
11 Upp 1:16.
12 Heb 4:12.
13 Gregorius den store, *Moralia in Hiob*, 30, 3.
14 Jfr 1 Kung 6:7.
15 Cecilia 89:4,
tidig medeltida hymn

i tolkning av Per Beskow.
16 Augustinus, *Bekännelser*, 7, 10.
17 Ps 42:3, 63:2.
18 Jer 18:6.
19 Karl Rahner, *Wagnis der Christen*, Herder 1974.
20 1 Kor 11:26.